

Lausunto

11.10.2024

Asia: VN/36649/2023

Hallituksen esitys rikoslain 11 luvun muuttamiseksi (vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen kriminalisointi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lakiluonnoksen lausunto

1. Johdanto

Hallituksen esityksen mukaan rikoslain 11 lukuun lisättäisiin vakavan kansainvälisen rikoksen kieltämistä koskeva rangaistussäännös. Tähän rikokseen syyllistyisi se, joka julkisesti kieltää, puolustelee tai vakavasti vähättelee kansainvälisen tuomioistuimen lainvoimaisella ratkaisulla toteamaa joukkotuhontaa, ihmisyyttä vastaan kohdistuvaa rikosta, hyökkäysrikosta tai sotarikosta kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevassa säännöksessä tarkoitettulla rasistisella perusteella tavalla, joka on omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan sekä häiritsemään yleistä järjestystä. Rikokseen sovellettaisiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

Haluamme ilmaista huolestamme hallituksen esittämästä rikoslakiin tehtävästä muutoksesta. Holokaustin kieltäminen ei ole vain oikeudellinen kysymys; se on historiallinen ja eettinen kysymys, joka vaikuttaa syvästi yhteiskuntaamme. Tämän lainmuutoksen hyväksyminen selaisenaan saattaisi jopa heikentää holokaustin kieltämisen vakavuutta, ja sen myötä myös muiden kansanryhmien, kuten juutalaisten, turvallisuus ja hyvinvointi vaarantuisi. On tärkeä tiedostaa, ettei holokausti koskettanut vain juutalaisia, vaan se käsitti tapahtumana myös esim. romanien ja seksuaalivähemmistöjen tuhomispyrkimykset valtion toimesta.

2. Historiallinen merkitys ja vastuullisuus

Holokausti on yksi historian kauheimmista tapahtumista, ja sen kieltäminen on vakava rikos, joka uhkaa yhteiskuntaamme turvallisuutta ja yhtenäisyyttä.

Yksi merkittävimmistä välineistä juutalaisia kohtaan suunnatuissa viharikoksissa on holokaustin tapahtumien kiistäminen ja vääristely.

Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) viimeisimmät havainnot korostavat huolestuttavaa antisemitismissä tapahtunutta nousua ympäri Eurooppaa, erityisesti viimeaikaisten konfliktien vuoksi. Vuonna 2023 tehtyyn kyselyyn vastanneista juutalaisista peräti 96 % raportoi kokeneensa antisemitismia viime vuoden aikana, ja 80 % koki tilanteen pahentuneen. Käynnissä olevien jännitteiden vaikutukset, erityisesti 7. lokakuuta tapahtuneiden hyökkäysten jälkeen Israelissa, ovat johtaneet dramaattiseen lisääntymiseen antisemitistisissä tapauksissa, joidenkin yhteisöjärjestöjen havaitessa yli 400 %nousua.

On tärkeää huomata, että Suomi on ratifioinut IHRA (The International Holocaust Remembrance Alliance) määritelmän antisemitismille, joka katsoo holokaustin kieltämisen olevan antisemitismia.

Kun antisemitismi on jälleen nousussa, on lainsäädäntö, joka rankaisee holokaustin kieltämistä samalla rangaistavuudella kuin kiihottamista kansanryhmää vastaan, tärkeämpää kuin koskaan. Tämä laki on elintärkeä väline taistelussa vihapuhetta vastaan, ja se puolustaa historiallista totuutta samalla, kun se kunnioittaa holokaustin uhreja ja selviytyjiä. Holokaustin kieltäminen ei ainoastaan loukkaa näiden henkilöiden kokemuksia, vaan se myös mahdollistaa yhteiskunnalle vahingollisten ideologioiden leviämisen.

3. Perustelut ehdotettua muutosta vastaan

Rangaistavuuden vähentäminen holokaustin kieltämisestä suhteessa muihin viharikoksiin ja niiden rangaistavuuteen voisi antaa virheellisen viestin siitä, että holokaustin kieltäminen on vähemmän moitittavaa kuin kiihottaminen kansanryhmää vastaan, vaikka kyseessä on käytännössä saman kolikon osat. Nähdäksemme tämä vähentäisi Holokaustin kiistämisen vakavuutta ja sen negatiivisia vaikutuksia yhteiskunnassamme, kuten vihamielisyyden ja syrjinnän lisääntymistä. Lisäksi holokaustin kieltäminen heikentää selviytyjien ja uhrien kokemuksia ja voi ylläpitää vahingollisia ideologioita. Kun historian traagiset tapahtumat kyseenalaistetaan tai niiden olemassaolo kielletään, se loukkaa niitä, jotka ovat kokeneet tämän hirvittävän tragedian. Holokaustin kieltäminen voi myös edistää antisemitismia ja muita vihapohjaisia asenteita.

Antisemitismi, mukaan lukien holokaustin vääristely, trivialisointi ja ylistäminen; kasvoi räjähdysmäisesti lokakuun 7. 2023 Israelissa tapahtuneiden iskujen jälkeen

Yleisimpiä holokaustin vääristelymuotoja, joita on esiintynyt viime vuoden aikana, on holokaustin banalisointi, Hitlerin ylistäminen ja syytökset juutalaisten osallisuudesta omaan kärsimykseensä sekä kokemusten vähättelystä. Antisemitismin lisääntyminen lokakuun 7. päivän iskujen jälkeen korostaa, että holokaustin kieltämiseen ja vääristämiseen on puututtava lainsäädännöllä. Holokaustin kieltämistä ja vääristämistä vastaan tarvitaan tiukempia lakeja.

Holokaustin kieltämisen asianmukaiset rangaistukset ovat tärkeämpiä kuin koskaan, kun otetaan huomioon sosiaalisen median kasvava rooli ja sen kautta leviävän väärän tiedon nopeus ja laajuus. Nykyteknologian, kuten tekoälyn, kehittyminen mahdollistaa historiallisen totuuden manipuloinnin ennennäkemättömällä tavalla. Tämä avaa ovet vääristellyn tiedon, valheiden ja vihapuheen nopealle levittämiselle, mikä voi lisätä ennakkoluuloja ja vaarantaa yhteiskunnan yhtenäisyyden. Tekoälyn

avulla voidaan luoda vääriä narratiiveja ja jopa tuottaa manipuloitua kuvamateriaalia, mikä tekee historian vääristelystä entistä vaarallisempaa. Lainsäädännöllä on keskeinen rooli tällaisten ilmiöiden torjunnassa, ja lieventämällä rangaistuksia lähetetään väärä viesti siitä, että holokaustin kiistäminen olisi vähemmän vakava rikos kuin se on. Siksi on ratkaisevan tärkeää ylläpitää rangaistavuus tasolla, jotka heijastavat teon vakavuutta ja suojelevat totuutta.

Valtion vastuulla on ylläpitää totuutta ja historiallisia faktoja. Valtion on suojeltava kansalaisiaan ja taattava, että menneisyyden virheitä ei unohdeta tai toisteta. Tämän vastuullisuuden kautta voidaan varmistaa, että tulevat sukupolvet ymmärtävät historian opetukset ja sitoutuvat rakentamaan yhteiskuntaa, jossa kaikki voivat elää rauhassa ja kunnioituksessa.

Erillinen holokaustin kieltämisen kriminalisoiva lainkohta on tervetullutta. Oudoksumme sitä, että rangaistussäännöksen soveltaminen edellyttäisi, että ”teko on tehty rasistisella perusteella tavalla, joka on omiaan yllyttämään vihaan tai väkivaltaan sekä häiritsemään yleistä järjestystä”. On epätoivottavaa, että holokaustin kieltäminen tulisi rangaistavaksi ainoastaan, mikäli se suoritettaisiin tavalla, joka yllyttäisi väkivaltaan ja häiritsee yleistä järjestystä. Toivomme, että lakiesitystä muutetaan siten, että holokaustin kieltäminen tuotaisiin selvästi osaksi sitä kriteeristöä, joka määrittää rikoslain 11 luvun 10 ja 10a pykälien rangaistavia tekoja.

4. EU näkemykset ja vaikutukset

Euroopan unioni korostaa jäsenvaltioiden velvollisuutta ylläpitää riittäviä rangaistuksia vihapuheesta ja vakavista kansainvälisistä rikoksista. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että holokaustin kieltämisestä annettavat seuraamukset eivät riko sananvapautta. Tämä osoittaa, että on olemassa laillinen ja eettinen perusta pitää rangaistukset tiukkoina. Lisäksi EU:n strategia (EU Strategy on combating antisemitism and fostering Jewish life) korostaa, että holokaustin kieltämisen kriminalisointi on välttämätöntä antisemitismille nollatoleranssin saavuttamiseksi. Kyseinen strategia painottaa, että rangaistusten lieventäminen holokaustin kieltämisestä voisi heikentää laajempaa eurooppalaista pyrkimystä torjua antisemitismiä ja suojella historiallista totuutta. Säilyttämällä tai jopa tiukentamalla rangaistuksia Suomi osoittaisi olevansa sitoutunut EU strategiaan ja vahvistaisi taistelua antisemitismiä ja vihapuhetta vastaan.

Monet EU-maat ottavat tiukan kannan holokaustin kieltämisen rangaistavuuden puolesta, tyyppillisesti rangaistusten vaihdella yhdestä kolmeen vuoteen, mikä korostaa teon vakavuutta. Esimerkiksi Saksassa holokaustin kieltäminen on rangaistavaa enintään kolmen vuoden vankeudella. Laki kohdistuu erityisesti vihapuheen kiihottamiseen ja holokaustin tosiasioiden kieltämiseen. Ruotsissa Holokaustin kieltäminen voidaan tuomita kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, ja rangaistukset voivat olla enintään kaksi vuotta vankeutta. Espanjassa puolestaan rikoslaki sisältää säännöksiä vihapuheesta, jotka voivat kattaa holokaustin kieltämisen, ja rangaistukset voivat vaihdella yhdestä kolmeen vuoteen vankeutta riippuen asiayhteydestä ja vakavuudesta.

EU-komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin "Never Again is Now" -puhe 7. lokakuuta 2023 tapahtuneiden hyökkäysten jälkeen korostaa sitä, että holokaustin muistaminen ja antisemitistisen vihan torjuminen eivät ole vain historian kysymyksiä, vaan kiireellisiä haasteita myös nykyajassa. Von der Leyen painotti, että "Never Again" ei ole vain historiallinen lupaus, vaan toimintaan kehottava periaate, joka vaatii meitä ryhtymään konkreettisiin toimiin antisemitismiä ja vihanlietsontaa vastaan. Tämän valossa Suomen holokaustin kieltämiseen liittyvän lainsäädännön lieventäminen

lähettäisi väärän signaalin siitä, että historiaa voi uudelleenkirjoittaa tai vähätellä. Päinvastoin, nyt on aika vahvistaa lakejamme, jotka suojelevat yhteiskuntaamme vihapuheelta ja historiallisilta valheilta. Von der Leyenin sanat muistuttavat meitä siitä, että holokaustin kieltäminen ja vihapuhe johtavat vaarallisiin seurauksiin, ja valtion on sitouduttava aktiivisesti torjumaan tällaisia ilmiöitä tiukoilla lainsäädännöllisillä toimilla.

On tärkeää, että Suomi pysyy sitoutuneena Euroopan unionin arvoihin ja rooliin rasismien ja syrjinnän torjunnassa. Holokaustin kiistämisen kriminalisoiminen on symbolinen askel, joka vahvistaa yhteiskuntaamme sitoutumista ihmisoikeuksiin.

6. Johtopäätös

Holokaustin kieltämisen rangaistuksen lieventäminen suhteessa muihin viharikoksiin lähettäisi erittäin haitallisen ja vaarallisen viestin sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Tällainen muutos antaisi ymmärtää, että historian vääristely ja antisemitistinen viha eivät ole vakavia rikoksia, vaikka ne todellisuudessa vahingoittavat syvästi yhteiskuntaamme perusarvoja, kuten yhdenvertaisuutta, perusoikeuksia ja yleisesti koettua oikeudenmukaisuutta. Tiukkojen rangaistusten avulla valtio voi osoittaa, että holokaustin kieltäminen on vakava rikos, joka vaatii asianmukaisen seuraamuksen. Tämä osoittaa myös yhteiskunnan sitoutumista historian totuuden säilyttämiseen ja vihapuheen kitkemiseen.

Kehotamme lainsäätäjiä harkitsemaan tarkasti tätä lakimuutosta ja sen mahdollisia vaikutuksia yhteiskuntaamme. Holokaustin kieltäminen on vakava asia, ja sen kieltäminen vaatii asianmukaista rangaistusta. Suomi osoittaa sitoutumisensa eurooppalaisiin arvoihin ja ihmisoikeuksiin edellyttämällä holokaustin kieltämisen rangaistavuutta vähintään samoin edellytyksin kuin muita viharikoksia.

Yaron Nadbornik

Puheenjohtaja

Suomen juutalaisten seurakuntien keskusneuvosto

Linkit:

Euroopan komission 5.10.2021 hyväksymä EU:n strategia antisemitismin torjumiseksi ja juutalaisuuden vaalimiseksi: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism/eu-strategy-combating-antisemitism-and-fostering-jewish-life-2021-2030/about-eu-strategy_en

Suomen antamat lupaukset Malmön kansainvälisessä holokaustin muistoa ja antisemitismin torjuntaa käsittelevässä foorumissa 13.10.2021:

<https://www.holocaustremembrance.com/sites/default/files/Outcome%20Document%20Malmo%C%88%20Forum%20211130.pdf>

Nadbornik Yaron
Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvosto r.y.